

РЕЦЕНЗИЯ

ОТ

проф. д-р Стела Атанасова Тодорова

професионално направление 3.8 „Икономика“ и 3.7 „Администрация и управление“

член на Научното жури за придобиване на научна степен „доктор на науките“

Настоящата рецензия е изготвена на основание Заповед № 316 от 18.06.2026г. на Ректора на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ – Варна, по откритата процедура за защита на дисертационен труд за присъждане на научната степен „доктор на науките“ по професионално направление 3.8 „Икономика“, с която съм определена за член на Научното жури.

Автор на дисертационния труд: СИЛВЕСТЕР БОКАЦКИ

Тема на дисертационния труд: *„Икономически фактори и методи за измерване на фискалната стабилност на единиците на местното самоуправление“*

Професионално направление: 3.8 „Икономика“

Кратко представяне на кандидата

Д-р Силвестър Богацки е утвърден учен, университетски преподавател и мениджър с богат академичен и професионален опит в областта на икономиката и управлението. Завършил е магистърска степен по управление, МВА и докторска степен по социални науки. Научните му интереси са насочени към публичната икономика, социалната и жилищната политика, местното самоуправление, управленската икономика и финансовия мениджмънт. От 2018 г. е заместник-ректор по стратегия и развитие на Университета по икономика и иновации в Люблин, Полша. Съчетава успешна академична кариера с дългогодишен практически опит

като ръководител и член на управителни съвети на водещи компании. Автор е на университетски учебници и научни публикации в областта на икономиката и управлението. Активно участва в разработването на университетски стратегии и в повишаването на качеството на висшето образование. Международната му квалификация и богатият управленски опит го утвърждават като признат специалист в областта на икономиката и публичното управление.

Обем, структура и формални изисквания на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е с обем **319 страници** и включва **увод, четири глави, заключение, библиография и четири приложения (Приложение 1–4)**. Основният текст на дисертацията съдържа **8 фигури и 75 таблици**. Отделните глави, представени в съдържанието, са структурирани в **четири подраздела**. В края на всяка глава е включено **практическо обобщение** на представените резултати.

Дисертационният труд завършва с **обобщение на проведеното изследване**, в което са формулирани основните практически изводи и препоръки за икономическата практика.

Библиографията включва **303 литературни и информационни източника** – монографии, глави от монографии, научни статии на полски и английски език, нормативни актове, научни доклади и експертни становища.

Дисертационният труд съдържа всички задължителни структурни елементи, съгласно изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Наредба № 12 от Правилника на ВСУ „Черноризец Храбър“ за условията и реда за придобиване на научни степени и звания.

Актуалност

Актуалността на дисертационния труд се определя от нарастващото значение на фискалната устойчивост на единиците на местното самоуправление в условията на децентрализация и необходимост от устойчиво регионално развитие. Поддържането на баланс между финансовата стабилност и инвестиционния потенциал на местно равнище е сред основните предизвикателства пред публичните финанси. Въпреки широкото приложение на концепцията за фискална устойчивост, нейното изследване на равнище единици на местното самоуправление остава сравнително ограничено в теоретичен и методологичен аспект. Това обуславя необходимостта от задълбочени изследвания върху факторите, които определят фискалната устойчивост, и възможностите за нейното укрепване.

Основната цел на дисертационния труд е да се изследва фискалната устойчивост на единиците на местното самоуправление чрез разработване на цялостен модел за нейната оценка. За постигането на тази цел се идентифицират основните фактори, определящи фискалната устойчивост, и се разработва система от показатели за нейното измерване. Предложеният модел е апробиран чрез емпирично изследване на общините в Полша.

Основните задачи на дисертационния труд са разработване на модел за оценка на фискалната устойчивост на единиците на местното самоуправление, анализ на факторите, които я определят, и изследване на различията между отделните типове общини. Чрез прилагане на статистически методи се оценява влиянието на вътрешни и външни фактори с цел формулиране на препоръки за подобряване на финансовото управление на местно равнище.

Обект на изследването са единиците на местното самоуправление на общинско равнище в Полша, характеризиращи се с различни социално-икономически и административни условия. *Предмет на изследването* е фискалната устойчивост на тези единици, разглеждана като многомерно явление, включващо финансово равновесие, платежоспособност, автономия, бюджетна гъвкавост и потенциал за развитие. Чрез разработен комплексен индекс се оценяват различията във фискалната устойчивост и се идентифицират основните фактори, които я определят.

За постигане на целта и задачите на изследването са формулирани *два основни изследователски въпроса* относно измерването на фискалната устойчивост и факторите, които я определят. Въз основа на тези въпроси е формулирана *една основна изследователска хипотеза*, към която са подчинени пет *частни хипотези*, проверени чрез емпиричното изследване. Хипотезите са насочени към доказване на многомерния характер на фискалната устойчивост и влиянието на икономически, демографски, институционални и пространствени фактори върху нейното равнище и динамика.

Представената изследователска концепция показва, че авторът разглежда фискалната устойчивост на единиците на местното самоуправление като сложен и многомерен процес, изискващ съчетаване на теоретичен анализ и емпирична проверка. Чрез формулираните изследователски въпроси и хипотези е създадена логическа основа за разработване на цялостен модел за оценка и анализ на факторите, определящи фискалната устойчивост. Това определя последователността на по-нататъшното изследване и обосновава избора на използваната методология и аналитични инструменти.

Методология на изследването

За реализиране на поставената цел авторът прилага комплексен изследователски подход, съчетаващ теоретичен анализ, преглед на научната литература, анализ на нормативната уредба и обработка на вторични статистически данни. Разработен е оригинален синтетичен Индекс на фискалната устойчивост (Fiscal Stability Index – FSI), базиран на система от диагностични показатели, чрез който се извършва сравнителна оценка на общините. За обработката и анализа на данните са използвани методи на многомерния сравнителен анализ, панелни регресионни модели и съвременни статистически техники, което осигурява надеждност и обоснованост на получените резултати.

Структура на дисертационния труд

Първа глава разглежда финансовото управление и икономическата политика на единиците на местното самоуправление, като акцентът е поставен върху публичните финанси, децентрализацията, местния дълг и структурата на общинските бюджети.

Втора глава анализира икономическото състояние на общините и формирането на финансови стратегии, включително динамиката на разходите, моделите на финансови решения и показателите за оценка на финансовото състояние.

Трета глава е посветена на теоретичните аспекти на фискалната устойчивост, като разглежда нейните модели, измерители и основните икономически, институционални, демографски и пространствени фактори, които я определят.

Четвърта глава представя резултатите от емпиричното изследване на фискалната устойчивост на полските общини за периода 2006–2023 г., включително разработения синтетичен индекс за фискална устойчивост (FSI) и анализа на основните фактори, влияещи върху нея.

Оценка на научните и научно-приложните приноси

Считам, че в дисертационния труд могат да бъдат открити следните по-съществени научно-теоретични и научно-приложни приноси:

Научно-теоретични приноси

1. Доразвита е концепцията за фискалната устойчивост на единиците на местното самоуправление чрез нейното разглеждане като многомерно явление, което надхвърля традиционното разбиране за финансова платежоспособност и включва финансова автономия, бюджетна гъвкавост и потенциал за развитие.
2. Разработена е оригинална концептуална и методологична рамка за оценка на фискалната устойчивост, базирана на синтетичен Индекс на фискалната устойчивост (Fiscal Stability Index – FSI), който позволява комплексна оценка и сравнителен анализ на общините.
3. Систематизирани и теоретично обосновани са основните икономически, демографски, институционални и пространствени фактори, определящи фискалната устойчивост на единиците на местното самоуправление, като е разкрито тяхното влияние върху динамиката на изследваното явление.

Научно-приложни приноси

1. Проведено е цялостно емпирично изследване на всички полски общини за периода 2006–2023 г., което предоставя надеждна информационна основа за оценка на фискалната устойчивост и нейните детерминанти.
2. Предложеният модел и разработеният синтетичен индекс могат да бъдат използвани като практически инструмент за мониторинг, сравнителен анализ и подпомагане на финансовото управление и стратегическото планиране в единиците на местното самоуправление.

Като цяло приемам, че посочените приноси са резултат от самостоятелна изследователска работа и представляват принос към развитието на теорията и практиката в областта на местните публични финанси.

Насоки за бъдещи изследвания

В дисертационния труд са очертани перспективни насоки за бъдещи изследвания, свързани с разширяване на приложимостта на предложения модел за оценка на фискалната устойчивост, задълбочаване на анализа на нейните детерминанти и разработване на прогнозни модели с използване на съвременни методи за анализ на данни и изкуствен интелект.

Оценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантът е представил значителен брой научни публикации, включително монографии и статии в национални и международни научни издания, голяма част от които са тематично свързани с проблематиката на дисертационния труд. Публикационната дейност обхваща въпроси, свързани с публичните финанси, финансовото управление на единиците на местното самоуправление, местния дълг, фискалната политика и устойчивото развитие, което показва последователност и задълбоченост в научните интереси на автора. Част от публикациите са индексирани в международно признати научни бази данни и са публикувани в реномирани научни списания, което допринася за популяризирането на резултатите от изследването. Считаю, че представените публикации са достатъчни по обем и съдържание и в значителна степен отразяват основните резултати и научните постижения на дисертационния труд.

По показателите за цитирания (E11–E13) кандидатът представя значителен брой независими цитирания в научни публикации, включително в издания, индексирани в Scopus и Web of Science, както и в други научни източници и колективни монографии. Представените цитирания свидетелстват за разпознаваемост на научните резултати и за

интерес към публикациите на кандидата от страна на международната и националната академична общност. Общият брой и разпределението на цитиранията по отделните показатели покриват и надхвърлят минималните наукометрични изисквания за присъждане на научната степен „доктор на науките“.

Авторефератът е изготвен съгласно изискванията за структура, съдържание и представяне на дисертационен труд. Той коректно и в синтезиран вид отразява основните резултати от проведеното научно изследване, като ясно представя целта, задачите, методологията и получените приноси. Научните приноси на докторанта са формулирани прецизно и убедително, като отразяват значимостта и оригиналността на извършената научна работа. Като член на Научното жури приемам изцяло посочените в автореферата приноси и считам, че те са реален резултат от проведеното изследване.

Въпрос към докторанта

В дисертационния труд са формулирани значими научни приноси, свързани с развитието на изследваната проблематика. В тази връзка бих желала да поставя следния въпрос:

Кой от формулираните научни приноси според Вас има най-голям потенциал за бъдещо развитие и практическо приложение и какви нови изследователски направления очертава той?

Заключение

Въз основа на извършения анализ на представения дисертационен труд, автореферата, научните публикации и постигнатите научни резултати, както и в съответствие с изискванията на действащата нормативна уредба и утвърдените академични стандарти за придобиване на научната степен „доктор на науките“, изразявам своята убеденост, че

трудът притежава необходимите качества за присъждане на тази висока научна степен.

Дисертационното изследване се отличава с актуалност, научна задълбоченост, методологическа обоснованост и значимост на получените резултати. Формулираните научни приноси са реални, доказани и представляват съществен принос към развитието на научното направление.

Въз основа на цялостната ми положителна оценка на представения труд, с пълна увереност предлагам на уважаемите членове на Научното жури да бъде присъдена на д-р СИЛВЕСТЕР БОКАЦКИ научната степен „доктор на науките“ в професионално направление 3.8. „Икономика“.

Изготвил рецензията:

28.07.2026
гр. Пловдив

проф. д-р С.Тодорова